

EDITORIAL

Ayuda militar sang US, ayuda sa tiraniya sang rehimeng Duterte

Indi na nangin makakilobot ang gin-anunsyo sini lang sang mga upisyal sang rehimeng Duterte nga indi na pagpadayunon ang nauna sini nga gindeklarar nga plano nga ibasura ang Visiting Forces Agreement (VFA). Klaro na gid man sa umpisa nga ang katuyuan lang sang “pamahug” nga ibasura ini amo para lang magpangayo sang dugang nga ayuda militar para sa iya tiraniya.

Sa bibig man mismo ni Duterte naghalin ang mga tinaga nga “kon gusto ninyo ang VFA, dapat magbayad kamo.” Sandig man ini sa iya prinsipyo nga “pera-pera lang ina” nga nagaubay sa iya polisiya sa luwas sang pungsod. Para kay Duterte, ang halambalanon sang pungsodnon nga independensya kag kahilwayan mahimo takson kon pila sa kwarta. Pareho sang ginbaligya ni Aguinaldo sa US ang bilog nga Pilipinas sa kantidad nga \$20 milyon, gin-atras ni Duterte ang pagbasura sa VFA kag ginpahangugutan ang paghiwat sang pinakadaku nga ehersisyo militar (Balika-

tan) sang US pagkatapos promisahan nga baligyaan sang \$2.4 bilyong balor sang mga kagamitan militar.

Masobra isa ka tuig man ang kadugayon sang pakignegosasyon nga naabtan na sang pandemya kag sang pagbaylo sang guberno sa US. Sa katapusan, ginhatag man sang gubyrong Biden ang dugang nga ayuda militar sa rehimeng Duterte bisan pa may mabaskog nga panawagan ang pila ka senador kag kongresista sa US, subong man sang mga demokratikong pwersa sa Pilipinas kag mga asosasyon nga Fil-Am sa US, nga isuspendir ini bangud sa lapnagon nga mga kaso

11 opensiba, ginlunsar sang BHB pangtumbas sa SONA ni Duterte

NAPULO’G ISA NGA OPENSIBA ang ginlunsar sang mga yunit sang Bagong Hukbong Bayan (BHB) sa Samar, Negros Occidental, Negros Oriental kag Sorsogon halin Hulyo 15 tubtob 29 bilang pangtumbas sa katapusan nga State of the Nation Address (SONA) ni Rodrigo Duterte. Sa inisyal nga lista, nagalab-ot sa 30 ang kaswalti sa kubay sang mga suldado kag pulis kon sa diin 26 ang patay.

Northern Samar. Gin-ambus sang BHB-Northern Samar ang mga suldado nga naga-panglighot sa Kilometro 18, Happy Valley, San Isidro sang Hulyo 23 kon sa diin 11 suldado ang napatay. Sa pareho nga adlaw, gin-ambus sang isa pa ka yunit sang BHB ang isa pa ka yunit sang militar sa Catarman. Ang ambus nga ini ginlunsar sa tunga sang masobra tunga sa tuig nga nakapokus nga operasyon sang kaaway sa lugar. Kadungan sang operasyon militar ang pilit nga pagpasurender kag pagpamahug sa may 25 barangay sa tabon sang Retooled Community Support Program.

Sa adlaw mismo sang SONA, isa ka pulis ang napatay kag isa ang napilasan sa operasyong isinayp sang BHB sa Barangay San Jose, Catubig. Una nga naengkwentro sang BHB ang yunit sang amo nga mga pulis sa dulunan sang mga barangay Ano-

“11 opensiba...,” padayon sa pahina 3

sang mga pagpatay kag mga paglapas sang mga pulis kag suldado sa tawhanon nga kinamatarung.

Ang matuod, ang paghatag sang ayuda militar pabor man sa imperyalismong US bangud pabaskugon sini ang Armed Forces of the Philippines (AFP) kag ang gera kontra-insurhensya nga gindisenyo man sang US. Sa kamatuoran, ini gera nga ginlungsang sang US paagi sa AFP agud pangapinan ang interes sang US sa ekonomya kag heyopolitika. Ang AFP ang pangunahon nga haligi sang gahum sang US sa Pilipinas. Sa nagligad nga pila ka dekada, ginahanas, ginahatagan adbays, ginaarmasan kag ginapondohan sang US ang AFP. Ginahimo ini paagi sa mga kasugtanan militar pareho sang 70-tuig nga Mutual Defense Treaty kag Visiting Forces Agreement sang 1998.

Ginhatag sang US ang luyag ni Duterte nga ayuda militar, bisan pa ang kahulugan sini amo ang pagsuporta sa rehimen nga naghatag-dalan sa pagpabaskog sa presensya militar sa West Philippine Sea sang China, hugot nga imperyalistang karibal sang US sa ekonomya kag hegemonya.

Bilang pinuno sang neokolonyal

nga estado, sunud-sunuran si Duterte sa mga polisiya nga dikta sang US, ilabi na sa pagpasulong sa mga polisiya nga neoliberal sa ekonomya, kontra-insurhensya kag “kontra-terrorismo”. Pero, nagaluhud-luhod man si Duterte sa China kag ginbaylo ang eksklusibo nga kinamatarung sang Pilipinas sa kadagatan sini kabaylo sang promisa nga pila ka pulo ka bil-yong dolyar nga pautang, subong man sang pagkontrol sa baligyaanay sang iligal nga droga halin sa China.

Wala nagustuhan sang imperyalismong US ang pamamangka ni Duterte sa duha ka suba. Ilabi na sa atubang sang nagaigting nga banggianay sang US kag China sa ekonomya kag baligyaanay, indi paborable sa US nga nakighampang sa iya karibal ang papet niya sa Pilipinas. Paagi sa paghatag sang dugang nga ayuda militar kabaylo sang pagpadaku sang presensya militar sini sa Pilipinas kag mga kadagatan sa palibot sini, ginatantya sang US nga magahumok si Duterte sa iya postura nga maki-China.

Luyag man sang US nga labing mapahugot ang kontrol sini sa papet nga rehimen Duterte ilabi na nga may posibilidad nga makapabilin ang

pasistang guban sa poder lampas sa 2022. Sa sini, labing nangin klaro ang papel sang imperyalismong US sa likod sang tiraniko kag teroristang pagginahum ni Duterte, kag nahayag ang pagka-paltik sa mga ginapabugal sini nga tagasakdag sang tawhanon nga kinamatarung. Sa paghatag sang dugang nga ayuda militar kay Duterte, labi nga ginasuportahan sang US ang tiraniya kag maduguon nga paghari sang teroristang rehimen.

Pero samtang padayon nga ginasuportahan sang imperyalismong US si Duterte, padayon man ini nga nagapabaskog sang angut kag suporta sa iban nga hubon sang nagaharing sahi nga anti-Duterte nga lunsay maki-US agud permi ini nga may reserbang baraha sa tion nga maghuyang ang nagahari nga tiraniya. Pareho ini sadtong dekada 1980 sang dungan nga ginasuportahan sang US si Marcos kag ang sadto mga hubon anti-Marcos tubtob atrason sini ang suporta kay Marcos sa atubang sang malaparan kag sostenido nga protesta sang banwa batuk sa diktadurya.

Ang kinalain sa sitwasyon subong amo nga aktibo man ang pagpasilabot kag paghangkat sang China sa daan nga eksklusibong patag sang dominasyon sang imperyalismong US sa reaksyunaryong pulitiko, pareho sang nagaharing hubon Duterte, labi nga nagadaku ang ginapangayo nga bayad sa ila nga pagpakatuta, samtang ginasurender ang kahilwayan sang pungsod. Sa palaabuton nga eleksyon 2022, pinakaposible nga makita ang tunay nga presyo kag katampad ni Duterte kag ang wala pa nakita nga lebel sang dumuluong nga pagpasilabot.

Daw tuko nga nagakapyot si Duterte sa poder sa sobra nga kahadlok nga mapasabat sa iya mga krimen sa katawhan kag mga krimen sa gera. Lubos kabangis niya nga ginatapna kag ginapiang ang tanan nga mga pwersa nga nagapamatuk sa iya tiraniya kag sa iya iskema nga magpabilin sa poder lampas sa 2022. Para ipakita sa imperyalismong US nga dapat padayon siya nga suportahan, todo-larga subong

"Ayuda..." padayon sa pahina 3

Tuig LII No. 15 | Agosto 7, 2021

Ang *Ang Bayan* ginabantala sa lenggwahe nga Pilipino, Bisaya, Iloko, Hiligaynon, Waray, Ingles kag Espanyol. Nagabaton ang *Ang Bayan* sang mga kontribusyon sa porma sang mga artikulo kag balita. Ginabuyok man ang mga bumalasa nga magpaabot sang mga saway kag rekomendasyon sa ikauswag sang aton pahayagan.

Kaundan

Editorial: Ayuda militar sg US, ayuda sa tiraniya sg rehimen Duterte	1
11 opensiba, ginlungsang sg BHB	1
Nagapadayon nga interbensyon militar sg US	3
Mga kabutigan sa SONA ni Duterte	4
#DuterteWakasanNa, singgit sg pumuluyo	5
Metro Manila, ginpaidalom sa ika-3 ECQ	6
Simbahan, handa magpatunga sa <i>peace talks</i>	6
Unang bulawan nga medalya sg Pilipinas sa Olympics	6
Mga protesta sg pumuluyo	6
Mapaslwan ang AFP nga lutuson ang BHB sa NCMR	7
Apat ka mangunguma sa Bicol, ginpatay sg AFP	8
Sa malip-ot nga pulong	9
Mapaniplang kg mapangtungang nga reporestasyon	10

Ang *Ang Bayan* ginabantala duha ka beses kada bulan sang Komite Sentral sang Partido Komunista ng Pilipinas

Nagapadayon nga interbensyon militar sang US

Upisyal nga ginbawi ni Duterte ang iya pagpakuno-kuno nga ibasura ang Visiting Forces Agreement (VFA) pagkatapos ang personal nga pagpakig-atubang kay US Secretary of Defense Lloyd Austin sang Hulyo 29. Sa amo, upisyal na nga ginabalik ang hilway nga paggwa-sulod sang madamuan nga numero sang mga tropa, kagamitan kag makinarya militar sang US sa soberanong teritoryo sang Pilipinas. Lakip sa mga aktibidad nga nakasandig sa VFA ang gintingob nga paghanas nga Balikatan kag halos 300 pa nga ibang aktibidad militar.

Ara sa likod sang pagduso sa VFA kag iban pang kasugtanan militar sa US ang pagsunod kuno sa 1951 Mutual Defense Treaty (MDT) sa tunga sang duha ka pungsod. Sa nakaligad nga pito ka dekada, nagapabilin ang gahum sang militar sang US sa pungsod gamit ang bangian nga kasugtanan militar nga ini, subong man ang VFA, Enhanced Defense Cooperation Agreement (EDCA) kag Operation Pacific Eagle-Philippines (OPE-P). Sa basbas sang mga ini labi nga nagahugot ang operasyunal nga kontrol sang US sa Armed Forces of the Philippines (AFP).

Sa panahon nga nakabitin ang pagbasura sa VFA, wala sang untat ang presensya kag mga aktibidad-militar sang US sa pungsod. Sang Abril, natigayon ang Balikatan sa pihak sang pagrehistro sang impeksyon sang Covid-19 sa pungsod. Gintigayon man sang Hulyo ang tatlo-ka-semana nga ehersisyong Salaknib sang 1st Brigade Combat Team. Antes sini nagdeliber ang militar sang US sang ₱48.5-milyon nga balor sang mga armas sa AFP.

"Ayuda...", halin sa pahina 2

ang rehimeng Duterte sa pagsulong sang "gera kontra-terorismo". Sa tabon sini, ginahimo ang ginapaigting pa nga kampanya sang pagpamatay kag pagpamigos batuk sa mga pwersang patriyotiko kag demokratiko, gamit ang mga armas kag ayuda militar halin sa US.

Dapat labi nga maghimakas kag manindugan ang pumuluyong Pilipino batuk sa pagpakatuta sang rehimeng Duterte sa imperyalismong US kag sa paghatag-dalan sini sa labi nga pagpadaku sang presensya

Mentinado man ang libre nga pag-okupa sang mga suldadong Amerikano sa mga pasilidad militar sa indi-magnubo sa lima ka kampo sang AFP sa ngalan sang EDCA. Sa idalom sang OPE-P, lakip ang mga suldadong Amerikano sa nagdala sa mga kaswalti nga suldado sang AFP sa nagbagsak nga C-130 sa Sulu. Samtang, indi magnubo sa tatlo ka paglayag sa tabon sang *freedom of navigation operations* ang ginhimo sang US sa South China Sea sa unang tunga sang 2021.

Sa malawig nga panahon, gingamit sang US ang MDT para himuon nga lunsaran ang Pilipinas sa pagduso sang gahum sa Asia-Pacific. Sa basbas sang kasugtanan nga ini, nagpadala sang mga Pilipino nga suldado sa (sadto bilog pa) Korea kag sa Vietnam para magsupporta sa mga gerang agresyon sang US batuk sa mga pumuluyong nga nagahimakas para sa demokrasya kag pungsodnon nga kahilwayan. Gingamit man ang sadto mga base militar sang US sa Pilipinas bilang lunsaran sang mga gera sang US sa Iraq, Iran, Kuwait kag Afghanistan. **AB**

militar sang US sa Pilipinas bilang kabahin sang pagpakigbanggi sini sa China. Dapat labi nga pabaskugon sang pumuluyong Pilipino ang pagbuyagyag sa pasista nga mga krimen ni Duterte kag sukton ang gubyernong Biden sa pagsupporta sa iya nga tiraniya kag terorismo.

Dapat isahon ang tanan nga pwersang demokratiko kag nagapamatuk sa tiraniya ni Duterte, tukuron ang pinakamalapad nga paghiliusa sang pumuluyong Pilipino, kag paslawon ang malaut nga padihot nga magpabilin sa poder. **AB**

"11 opensiba...", halin sa pahina 1

ngo kag Hitapian sang Hulyo 10. Duha ka pulis ang napilasan.

Samtang, ginhatagan-pasidungog sang mga Pulang hangaway si Ka Diwa, 24, nga napatay sa isa ka inaway sang Hulyo 10 sa Las Navas.

Liwat naman nga gin-ambus sang BHB-Northern Samar ang mga tropa sang 83rd Military Intelligence Company nga nagaoperasyon sa Barangay Dolores, Las Navas sang Hulyo 29. Sa inisyal nga report, isa ka upisyal militar ang napatay kag duha ang napilasan.

Negros Occidental. Sang Hulyo 21, nagtigayon sang operasyon harass ang BHB-Southwest Negros batuk sa nagaoperasyon nga tropa sang 15th IB sa Sityo Makapula, Barangay Caba-an, Candoni. Isa ka adlaw antes sini, nagasulunod nga nakaengkentro sang mga Pulang hangaway ang militar sa Sityo Guinobatan kag Sityo Moromanila sa Barangay Canningay; Sityo Lunoy kag Sityo Catmon, Barangay Agboy. Indi magnubo sa lima ka suldado ang napatay.

May engkwentro man sa tunga sang BHB-South Central Negros kag 94th IB sang Hulyo 22 sa Sityo Manulaya, Barangay Tana-uan, Kabankalan City. Tatlo ka elemento sang AFP ang napatay sa inaway.

Negros Oriental. Sa Guihulngan City, ginharas sang BHB-Central Negros ang detatsment sang CAFGU sa Barangay Sandayan sang Hulyo 21. Notoryus ang mga elemento sang CAFGU kag 62nd IB sa pagpamahug sa mga sibilyan, paghalughog kag pagpamatay sa mga ginasuspetahan nila nga nagasupporta sa BHB.

Sorsogon. Isa ka pulis ang napilasan sa operasyong isnayp sang BHB-Sorsogon sa tsekpoynit sang 2nd Police Provincial Mobile Force Company sa Barangay Sta. Teresita, Bulan sang Hulyo 21. Ang opensiba nga ini pagtinguha sang BHB-Sorsogon nga masilutan ang mga armadong elemento sang estado nga padayon nga nagapamatay kag nagapang-ipit sa pumuluyong sang Sorsogon. **AB**

Mga kabutigan sa katapusan nga SONA ni Duterte

Giniwat ni Rodrigo Duterte ang iya katapusan nga State of the Nation Address (SONA) sa Batasan Pambansa Complex, Quezon City sang hapon sang Hulyo 26. Naglab-ot sang halos tatlo ka oras ang iya diskurso nga, pareho sang una, nakapokus sa militar kag kontra-insurhensya, kag mga paltik niya nga kampanya kontra-droga, terorismo kag korapsyon. Napulo'g duha ang gin-duso niya nga prayoridad. Luwas sa duha, napasara na ang mga ini sa lebel komite sang Manubo nga Panalagan kag anum na ang may katumbas sa Senado.

Militar kag pulis bilang prayoridad

Sa tunga sang pandemya, indi ang ikaayong lawas sang publiko kag mga mamumugon sini ang prayoridad ni Duterte. Sa baylo, gin-una niya ang mga hagna para sa pondo pangpensyon sang Armed Forces of the Philippines kag Philippine National Police kag ligal nga representasyon sa mga tinawo sini nga imbolbado sa mga krimen kag anomalya. Ang mga hagna nga ini ang magapat-ud sa katampad sang mga suldado kag pulis sa iya paghari.

Gindayaw ni Duterte ang kriminal nga gera kontra-droga sa atubang sang malapad nga pagkundera sini. Madugay na nga nahibal-an sang madamo nga ginagamit lang niya ang kampanya para ipwesto ang kaugalingon bilang hari sang mga *drug lord* sa pungsod.

Sa iya gera kontra-insurhensya, ginpanginwala sang Partido Komunista sang Pilipinas ang iya pahayag nga madinalag-on ang iya rehimen sa “pagresolbar” sa ugat sang armadong inaway. Daku nga kabutigan ang ginpabugal niya nga 17,000 hangaway sang Bagong Hukbong Bayan ang “nagsurender”, nga kadam-an lunsay mga sibilyan. Wala man sang kamatuoran nga masobra 15 prenteng gerilya sang BHB ang nadula sa nagligad nga lima ka tuig.

Paltik nga kampanya kontra-korapsyon

Puro kabutigan ang ginsambit ni Duterte bahin sa iya paltik nga kampanya kontra-korapsyon. Lakip diri ang “pagsipa” niya sa pwesto sa 43

upisyal sang Bureau of Immigration (BI) nga nadalahig sa padihot nga “pastillas” sang 2020, kag sa 200 iban pang empleyado nga nadalahig sa kagarukan.

Ang matuod, nakabalik na sa trabaho ang “ginsipa” nga ginsuspinder nga mga empleyado sang BI nga wala sang salabton. Wala man sang report nga nagpamatuod nga ginsipa ang 200 pang empleyado.

Sang 2020, ginpasuspinder man niya ang pagpubliko sa report sang balor kag propyedad sang mga upisyal sang guberno nga masami nabusisi para mabuyagyag ang pagkadalahig nila sa kagarukan.

Wala sang plano para sa pandemya

Wala sang kongkreto nga plano nga ginpresentar si Duterte sa iya SONA kon paano sabton ang pandemya nga Covid-19 sa atubang sang katalagman sang Delta baryant nga nagalapta subong sa pungsod.

Sa iya diskurso, ginmanduan ni Duterte ang National Employment Recovery Strategy Task Force nga pangunahan ang ginatawag Reform, Rebound, and Recover Program nga nagatuyo kuno nga bakunahan ang masobra isa ka milyon nga kwalipikado nga mamumugon para makatrabaho. Pero, nagapabilin nga kulang ang suplay sang bakuna bangud nakasalig ang rehimen sa limos nga bakuna halin sa ibang mga pungsod.

Pakitang-tawo lang ang mandu ni Duterte para tukuron ang Center for Disease Prevention and Control kag Virology and Vaccine Institute of the Philippines bangud tuman ka kabos man ang gintalana nga badyet

sang iya rehimen para sa pangpubliko nga ikaayong lawas.

Pareho sa ginalauman, ginapratsada ni Duterte ang pagpasar sa Foreign Investment Act, Public Service Act, kag Retail Trade Liberalization Act para todo nga ibukas ang ekonomya sa ngalan sang liwat nga pagpasikad sini. Ang mga ini aprubado na sang iya mga kahimbon sa lebel komite sang Kongreso. May ara man nga katumbas nga mga hagna sang mga ini sa Senado.

Iban pang kabutigan

Ginapabugal ni Duterte nga lakip kuno ang Pilipinas sa mga pungsod nga nakarehistro sang pinakamadasig nga pag-uswag sang ekonomya sa Asia antes ang pandemya. Pero ang matuod, panubo na ang padron sang *gross domestic product* sang Pilipinas halin 7.1% sang 2016 padulong 6.1% sang 2019.

Ginkaakig sang pumuluyo ang pagpabugal ni Duterte nga naresolbar na kuno niya ang problema sa trapiko kag pagbyahe dulot sang pagbukas sang malahalona nga mga dalan kag *skyway*. Tuman kalayo sini sa adlaw-adlaw nga pag-antus sang pumuluyo dulot sang kakulangan sang masakyan bangud sa mga restriksyon sa pagbyahe sang mga dyip.

Kabutigan man ang ginpabugal niya nga “pagsulong” sang independyente nga polisiya pangluwas wala sapayan ang nahibal-an sang tanan ang iya pag-ikog-ikog sa China kag US. Wala niya gintalakay ang pagtraidor niya nga pagbaligya sang West Philippine Sea sa China kabaylo sang suporta sa iya rehimen, kag paggamit niya sa Visiting Forces Agreement para makakubra sang mas daku nga ayuda militar halin sa US. **AB**

Sa katapusan nga SONA ni Duterte

#DuterteWakasanNa, singgit sang pumuluyo

Suno sa mga report, 6,000 ang nagmartsa sa kahabaan sang Commonwealth Avenue sa Quezon City sang Hulyo 26 para tumbasan ang ikalima kag katapusan nga State of the Nation Address (SONA) ni Rodrigo Duterte. Nagpasakup sa protesta ang mga organisasyon halin sa Southern Tagalog kag Central Luzon. Sa tema nga “Duterte, wakasan!” kag “Goodbye Duterte”, liwat nila nga ginpanawagan ang pagtapos kag pagpasabat kay Duterte sa tanan niya nga mga krimen pareho sang madamuan nga pagpamatay, pagbaligya sa soberanya, napaslawan nga pagsabat sa pandemya kag lapnagon nga korapsyon. May pareho nga mga martsa sa mga syudad kag kabisera sang Cebu, Bacolod, Davao, Iloilo, Naga, Bayombong sa Nueva Ecija, Roxas sa Capiz kag Kalibo sa Aklan. May mga protesta man sa nagkalainlain nga syudad sa US, Canada kag Hongkong.

Antes ang SONA, naglunsar ang nagkalainlain nga sektor sang mga protesta kag aktibidad para iplastar ang tunay nga kahimtangan sang pumuluyo kag husgaran ang rehimen sa lima ka tuig nga kapalpakan sini.

Ginlunsar sang Kilusang Mayo Uno ang State of the Labor Address sang Hulyo 23 sa panawagan nga “ENDOferte” dulot sang kapaslawan niya nga ipatuman ang promisa nga tapuson ang kontraktwalisasyon. Ginatantya nga may 9.2 milyong tubtob 13.5 milyong indibidwal ang wala o kulang sa trabaho sa panahon sang pandemya.

Sang Hulyo 25, ginlunsar sang Kilusang Magbubukid ng Pilipinas ang State of Peasant Address agud kundenahon ang Rice Liberalization Law kag pagpatumbaya sang rehimen sa sektor sang agrikultura. Naglab-ot sa ₱90 bilyon ang perdi sang mga mangunguma sa palayan dulot sang liberalisasyon. Duso nila ₱15,000 subsidyo para sa produksyon sa panahon sang Covid-19.

“Wala sang kalinungan, wala sang hustisya.” Amo sini ang pagsuma sang Karapatan sa lima ka tuig nga pagginahum sang diktador nga si Duterte. Luwas pa sa 30,000 biktima sang “gera kontra-droga” sang

rehimen, nakalista ini sang 414 kaso sang ekstrahudisyal nga pagpamatay, 2,725 kaso sang iligal nga pagaresto nga labing nagdamo sa panahon sang militarista nga *lockdown* kag mga kaso sang pagpang-ipit sa mga progresibo kag aktibista. Nakalista man ang grupo sang 25 masaker sa idalom sang rehimen.

Wasay (ukon bagsak) ang grado nga ginhatag sang mga titser kay Duterte. “Wala kami sang nakita nga klaro nga programa para sa edukasyon,” suno sa Alliance of Concerned Teachers sang Hulyo 23. “Wala siya sang anuman nga mahambal nga *achievement* sa edukasyon.” Upod nga ginhatagan sang mga titser sang bagsak nga grado si Sec. Leonor Briones sang Department of Education (DepED). Siling nila, pabudlay sa mga titser, estudyante kag ila mga ginikanan ang “blended learning” sang DepEd.

#DutertePalpak ang husgar sang pamatan-on sa ginhiwat nga State of the Youth Address sang Hulyo 19. Ginpakamalaut nila ang wala-aksyon kag plano sang rehimen para sa luwas nga pagbukas sang mga eskwelahan sa panahon sang pandemya. Ginatantya nga ara sa 2.73 milyon ang *nag-drop-out*—10% halin sa

27.77 milyong nag-enrol sang akademikong tuig 2019-2020. Luwas diri, padayon nga ginaatake sang pasistang rehimen ang akademikong kahilwayan kag mga pahayagan pangkampus.

Doble nga pag-antus ang naagyan sang mga *overseas Filipino worker* (OFW) sa panahon sang pandemya nga Covid-19 bangud sa wala sang aksyon sang rehimen. Gamay katama nga 2% o 250,000 lang sa kabilugan nga 12 milyong OFW ang nakabaton sang ayuda. Sang mapilitan nga magpauli sa pungsod ang ginatos ka libo bangud nadulaan sang trabaho, gindasok sila sa mga pasilidad pangkwarentina. Antes pa ang pandemya, nag-atubang ang mga OFW sa *mandatory PhilHealth membership* kag dugang nga *premium* nga nagabalor sang ₱24,000 sa una nga tuig kag *mandatory SSS membership* kag pagtaas sang *premium*.

Subong man, naghiwat sang *online* nga mga porum ang mga grupong maki-kapalibutan kon sa diin ginkundenar nila ang mahigko kag maki-dumuluong nga polisiya pangkapalibutan sang rehimen. Ang sektor sang simbahan nagpanawagan nga tapuson ang pag-atake kag iligal nga pag-aresto sa ila kubay. Ginhusgahan naman sang mga grupong midya bilang kaaway sang hilway nga pamahayag ang rehimen Duterte. Sa Mindanaw, ginpakamalaut sang mga Moro ang palpak nga rehabilitasyon sa Marawi City nga ginpulos ni Duterte sang 2017 kag kawad-on sang kumpensasyon para sa mga bakwit. AB

Metro Manila, ginpaidalom sa ikatatlo nga ECQ

SA IKATATLO nga kahigayunan, ginpaidalom sa *enhanced community quarantine* (ECQ), ang pinaka-istrikto nga tipo sang *lockdown*, ang bilog nga Metro Manila kag Laguna halin Agosto 6 tubtob 20 para punggang kuno ang paglapta sang mas makalalaton nga baryant sang Covid-19 nga ginatawag Delta. Samtang, ginpalawig ang *lockdown* sa syudad sang Cagayan de Oro kag Iloilo nga sang Hulyo pa napaidalom sa ECQ.

Madamo ang natublag sa liwat nga pag-istrikto, bisan pa ginhatagan ang mga residente sang NCR sang isa ka semana nga “paghanda” antes ini ipatuman.

Madamo nga bilding ang liwat nga igasira kag madugangan naman ang gamay kag medyum-kadaku nga negosyo nga dalayon nga mabangkrap. Ara sa 80% sang mga negosyo nga ini ang apektado sa paliwat-liwat nga ECQ. Ginatantya nga magalab-ot sa ₱105 bilyon kada semana ang madula sa ekonomya sang NCR kag dugang nga 444,000 trabaho ang madula.

Sang nagligad nga tuig, naglab-ot sa 62.1% ang nag-agi sang hagan-hagan tubtob sobra nga *food insecurity* (kakulangan sa pagkaon) kag malnutrisyon du-lot sang mga restriksyon.

Maathag nga ang palpak nga sabat sang rehimeng Duterte ang kabangda-nan sa liwat nga pag-istrikto sa ekonomya kag gutom nga pat-ud pagaantuson sang mayoryang pumuluyo. Sang Hulyo 31 kag Agosto 5, nagprotesta ang mga progresibong grupo sa Quezon City agud iduso ang paghatag ayuda sa panahon sang ECQ. Ginpanawagan man sang mga mamumugon ang pagkontrol sa presyo sang mga basehan nga kinahanglanon kag liwat nga ipaiway ang pagbayad sa kuryente, tubig kag mga yutilidad sa panahon nga ini.

Simbahan, handa magpatunga sa sugilanon pangkalinungan

SA PIHAK SANG resolusyon sang Anti-Terrorism Council nga nagdeklarar nga “terorista” sa National Democratic Front of the Philippines (NDFP), handa gi-hapon ang sektor sang simbahan nga magpatunga sa sugilanon pangkalinungan sa tunga sang NDFP kag sang reaksyunaryong guberno sang Pilipinas.

Suno sa Philippine Ecumenical Peace Platform (PEPP), magahimo sila sang mga konsultasyon sa pumuluyo kag iduso ang pagbalik sang sugilanon lampas sa 2022 kaatubang ang mapili nga bag-o nga mga lider. Siling sang grupo, gusto nila nga mangin talaksan sang pumuluyo sa pilion nga lider ang kahandaan sini sa sugilanon pangkalinungan.

Sang Hulyo 22, ginpakamalaut sang PEPP ang paglista sa NDFP bilang tero-rista nga grupo. Nagakabalaka sila nga pagakabigon nga mga “terorista” ang tanan nga mga nagasuporta sa kalinungan pareho nila.

Una nga bulawan nga medalya sang Pilipinas sa Olympics, nakuha

NAKUHA SANG ATLETA nga si Hidilyn Diaz ang pinakauna nga bulawan nga me-dalya sang Pilipinas sa 2020 Tokyo Olympics sang Hulyo 26. Nanguna siya sa ka-tegorya nga *women’s 55 kilogram* sa kumpetisyon sang *weightlifting* pagkatapos niya nga malutos ang atleta sang China nga si Liao Qiuyun. Ang kadalag-an nga ini bunga pangunahon sang iya pagtinguha sa pihak sang kakulangan sang su-porta halin sa reaksyunaryong guberno para sa paghanas sang mga atleta.

Una ini nga nahayag sang 2019 sang magpangayo si Diaz sang pinansyal nga bulig halin sa mga pribadong isponsor bangud siling niya “nabudlayan na gid” si-ya. Gintarget siya sang mga *troll* sang rehimen sa *social media* bangud sa pagka-hayag nga ini. Gin-ulamid man siya sang rehimen sa “Oust Duterte matrix” nga ginpagwa sa pareho nga tuig.

Samtang, pareho nga nakuha sang mga atleta nga sanday Nesthy Petecio kag Carlos Paalam ang medalya nga pilak (ikaduha nga pwesto) sa tagsa-tagsa nga hampang sa boksing sang Agosto 3 kag 7. Nagdaog man sang medalya nga bron-se (ikatlo nga pwesto) ang boksingero nga si Eumir Marcial. Ini ang pinakauna nga Olympics kon sa diin nakapauli sang masobra isa ka medalya ang Pilipinas.

Luwas nga balik-eskwela, ipa-kigbato. Nagsumiter sang petisyon ang mga organisasyon nga katapu sang Back to School Network-Pa-nay sa lokal nga upisina sang CHED kag DepEd sa Iloilo City sang Hul-yo 22. Hingyo nila nga luwas nga buksan liwat ang mga klase kag su-portahan sang pangrehiyon nga ahensya ang ₱10,000 ayuda para sa mga estudyante.

Nagprotesta man ang mga es-tudyante sang Holy Angel Univer-sity (HAU) sa atubang sang ila eskwelahan sa Angeles City, Pam-panga sang Hulyo 15, una nga ad-law sang ila klase. Duso sang mga estudyante nga ipatuman ang lima ka punto nga demanda para mag-santo sa *remote learning*. Nagsumi-ter ang mga lider-estudyante sang apela sa upisina sang presidente sang HAU sa pareho nga adlaw.

Damayan sa ECQ. Ginlunsar sang Defend Jobs Philippines ang kam-panya nga Flag Brigade PH sang Agosto 6 kon sa diin balay-balay ini nga nagpanagtag sang mga do-nasyon nga pagkaon sa kada pamil-ya. Nauna na nga nagpanagtag ang grupo sang mga banderitas nga berde (may igahatag nga donasyon) kag pula (kinahanglan sang dona-syon) para magserbi nga talamdan sa ila paglibot sa 200 pamalay sa Sampaloc, Manila. Suno sa ila, ka-bahin ini sang pag-akusar sa rehi-men sa kawad-on sini sang ayuda subong nga ikatatlo nga *enhanced community quarantine* sa Metro Manila.

Presyo sang langis, panubuon. Nagpiket ang mga mamumugon sa idalom sang Kilusang Mayo Uno malapit sa Philcoa sa Quezon City sang Agosto 4 para kundenahon ang bag-o nga serye sang pagtaas sang presyo sang petrolyo kag LPG. Nagtaas ang presyo sang ga-solina sang ₱1.05/litro samtang ₱0.75/litro kag ₱0.80/litro sa *kero-sene* kag *diesel*.

Ngaa mapaslawan ang AFP nga lutuson ang BHB sa NCMR?

Tuman kadaku nga kabutigan ang ginpabugal ni Sec. Martin Andanar sang Presidential Communications Operations Office sang Hulyo 28 nga pabagsak na ang rebolusyonaryong hublag sa North Central Mindanao Region (NCMR). Ini kuno bangud may 2,517 myembro sang Bagong Hukbong Bayan (BHB) nga nagsurender, 618 Pulang hangaway nga “nanyutralisa” kag 10 prenteng gerilya na ang nabungkag sa 2020 lang. May ara kuno dugang nga 77 barangay nga “nalimpyo na” kag sa sini makabaton sang pondo halin sa maanomalya nga Barangay Development Program. Si Andanar ang gintalana nga koordinaytor sang National Task Force to End Local Communist Armed Conflict para sa Region 10.

Ang matuod, wala sang nabungkag nga prenteng gerilya o sentro sa NCMR sa 2020. May mga erya nga temporaryo nga ginbayaan pero nagapabilin nga nakapwesto ang mga yunit sang BHB sa estratehikong mga lugar sang rehiyon. May ara man nga mga Pulang hangaway nga nagsurender pero pila lang sila kag masami bunga sang presyur sang kaaway sa ila mga pamilya.

Halin Marso 2020 tubtob Marso 2021, nakalunsar ang hangaway sang banwa sa rehiyon sang 102 taktikal nga opensiba kon sa diin 94 ka mga suldado ang napatay kag 84 ang napilasan. Samtang, 18 Pulang hangaway ang napatay sa mga inaway kag iban pang kabangdanan.

Sa tunga sang mainit nga inaway, nakalunsar ang mga yunit diri sang mga kampanyang agraryo para pataason ang suhol sang mga mamumugon sa uma kag presyo sang mga produktong agrikultural.

Pokus nga rehiyon

Halin pa Marso 2018 ginhimo sang Armed Forces of the Philippines (AFP) nga pokus nga rehiyon ang NCMR. Pagkatapos ang duha ka tuig

nga napaslawan nga lutuson ang BHB diri, naghimo sang reorganisasyon ang 4th ID kag 1st ID sang 2020 para i-pokus ang lima ka brigada (tatlo ka lubos kag pila ka bahin sang duha) sa ginapatihan sini nga mga subrehiyon.

Isa tubtob duha ka batalyon ang gindeploy sang AFP sa kada prenteng gerilya. Ginakinaiyahan ang mga operasyon nga ini sang okupasyon militar sa kuno “malimpyuhan” nga baryo kumbinasyon ang pagplastar sang mga detatsment para sudlon kag pali-butan ang ginatantya sini nga “balwarte” sang hangaway sang banwa. (Sa katapusan sang 2020, nagadamo sa 169 ang mga detatsment sang CAFGU kag 19 regular nga kampo militar.)

Gindunganan ini sang nakapokus kag sustenidong mga operasyong kombat nga nagagamit sang libo ka tropa kag suportado sang mga eroplano kag helikopter panggera, *drone*, mortar kag kanyon. Indi magnubo sa 23 insidente sang pagpamomba halin sa kahanginan gamit ang FA-50 *fighter jet* kag helikopter halin Disyembre 2018 tubtob Agosto 2020. Sa 2020, nagsampaw ang pandemya nga Covid-19 nga gingamit sang AFP para labing maglabugay sa kaumhan kag kontrolon ang hulag sang populasyon.

Pag-atubang sa ginpasingki nga pag-atake

Sa pangkabilugan, nagamit sang mga yunit

diri ang taktikang gerilya sang pag-saylo-saylo kag pagka-pleksible nga mahulag para uyatan ang inisyatiba sa gera kag imentemar ang pleksibilidad sang mga yunit.

Sige-sige nga nagtinguha ang mga pwersa diri nga pataason ang ikasarang pulitiko-militar sang mga kumander kag hangaway indi para sagngon ang mga atake sang kaaway, kundi para pataason ang lebel sang inaway banwa. Gintasar kag ginkuhaan sang mga leksyon ang mga daku nga inaway, amo man ang mga atake kag kontra-atake sa tunga sang mga yunit sini kag sang AFP.

Sa tunga sang ginpasingki nga mga atake, labi nga nagdulot sa isip sang BHB ang kakinahanglanon sang nagapalapad kag nagaikit nga pagpakig-away gerilya sa mas masangkad nga erya. Yabi diri ang pagpalig-on kag pagpalapad sang mga base kag sonang gerilya. Angut sini, kinahanglan nga magpakasampaton ang mga kumander kag mga upisyal sang hangaway sang banwa sa sistematiko nga paglunsar sang rebolusyong agraryo kag iban pang kampanya para organisahon kag pahulangon ang masa kag lubaron ang ila kinahanglanon kag kaayuhan. Labi ini nga nangin importante sa pagpanghalit sang pandemya nga Covid-19 kag katalagman sini sa kaumhan kon sa diin gamay, kon may ara man, sang mga imprastruktura sa ikaa-yong lawas.

Nahibal-an man sang hangaway sang banwa ang kakinahanglanon sang gilayon nga atubangon ang taktika nga *gradual constriction* kag pagreyd sang kaaway paagi sa pag-salakay sa mga detatsment sini kag paglunsar sang mga koordinado nga opensiba sa lebel prente kag subrehiyon. Ini para paslawan ang disenyong sang kaaway nga dingutan ang mga hangaway sang suportang masa kag tabugon sila sa malayo nga

“Ngaa...,” padayon sa pahina 8

Apat ka mangunguma sa Bicol, ginpatay sang AFP

Apat ka mangunguma ang ginpatay sa Bicol kag apat man ang gin-aresto sang mga pwera sang estado sa mga adlaw antes ang State of the Nation Address ni Rodrigo Duterte.

Ginpatay sang mga pulis sanday Jemar Palero, katapu sang Organisasyon ng mga Magsasaka sa Albay kag Marlon Naperi sang Albay People's Organization, gab-i sang Hulyo 25, sa Banao Bridge, Maharlika Highway, Guinobatan, Albay. Nagapinta sadto ang duha, upod ang duha pa ka aktibista, sang panawagan "Duterte Ibagsak!" sa haywey. Ginpagwa sang mga pulis nga nagbato ang duha, bagay nga ginpaingin-wala sang ila mga paryente. Ulihi nga nakita nga buhi ang duha samtang ginasakay sang mga pulis sa isa ka van.

Ginpatay man sang mga suldado sanday Louie Austria kag Benjamin Delos Santos sa Sagñay, Camarines Sur sang Hulyo 20. Ginpagwa sang mga elemento sang 83rd IB nga napatay sila sa isa ka engkwentro kag nagparada pa sang 12 ka mataas nga kalibreng pusil nga nakuha kuno sa inaway.

Iligal na pag-aresto. Iligal nga gin-aresto sang militar kag ginkasuhan sang paglapas sa Anti-Terror Act ang apat ka mangunguma sa Sityo Buscad, Barangay Tuban, Sablayan, Occidental Mindoro sang Hulyo 19. Gin-akusar sanday Miguel Manguera, Fe Marinas, Sherlito Casidsid kag Allen Dela Fuente nga nagabulig sa Bagong Hukbong Bayan kag gin-ulamid sa engkwentro sa tunga sang AFP kag hangaway sang banwa sang Hulyo 5. Ginkasuhan ang duha sa ila sang *illegal possession of firearms and explosives* kag ang duha sang *obstruction of justice*.

Sa Sorsogon, gin-aresto sang mga pulis ang mag-asawa nga Ruel Llamera kag Annie Jean Castillo, mga katapu sang Sorsogon People's Organization sang Hulyo 8 samtang nagabyahe pauli sa Sorsogon City. Ginpasakaan sila sang himu-himo nga kaso nga *illegal possession of firearms and explosives*.

Kalakasan. Pataratas nga nagpalupok ang mga elemento sang 62nd IB kag 16th Scout Ranger Company sa Barangay Banwage, Guihulngan, Negros

Oriental sang Hulyo 15. Ginhabuyan man sang granada ang balay ni Alo Lojanio, residente sang Sityo Kapudlusan.

Sa Northern Samar, pilit nga ginapapirma sang mga suldado ang mga upisyal sang barangay sang 17 baryo sa Las Navas, 14 baryo sa Silvino Lobos, anum ka baryo sa Pambujan, isa ka baryo sa Catubig kag tanan nga baryo sa Matuginao para ideklarar nga *persona non grata* ang BHB.

Pagpanganyon. Sang Hulyo 20 tubtob 21, ginkanyon sang 87th IB ang kagulangan sang Km. 14 tubtob Km. 17 sa San Jose de Buan, Western Samar. Indi magnubo sa 20 beses nga nagpalupok ang AFP sa sunod-sunod nga adlaw nga nagresulta sa pagkaguba sang mga ulumhan kag nagtulod sa mga residente sa Sityo Salvacion, Barangay San Nicolas nga temporaryo nga magbakwit.

Sa Northern Samar, duha ka balay ang naigo sang magpalupok ang PNP-Special Action Force sang *grenade launcher* sang Hulyo 10 sa Barangay Hitapian, Catubig. Target sini ang yunit sang BHB nga naglunsar sang opensiba sa pareho nga adlaw. Kadungan sini, ginkawat sang pulis ang pinya nga ginabaligya sang mga residente. Ginpahog man nila ang mga upisyal sang barangay.

Pagbakwit. Sa Northern Samar, ginreport sa Hulyo 30 nga isyu sang Larab nga nagbakwit ang mga residente sa Barangay San Jose, Las Navas dulot sang pataratas nga pagpamomba. Sa mga baryo sang Sag-od, Epaw kag San Jose sa amo nga banwa, halos wala na sang nabilin nga tawo dulot sang okupasyon militar. Amo man ang natabo sa mga baryo sang Senonogan de Tubang, Hiyaot, kag Balod sa Silvino Lobos. Nagbakwit man ang mga residente sang Barangay Ligaya kag Barangay Carolina nga ara sa dulunan sang Matuginao, Western Samar. AB

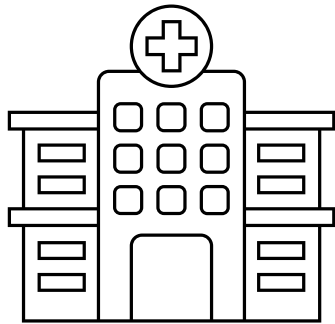
"Nгаа...", halin sa pahina 7

lugar sa katalunan kon sa diin mapilitan ang mga yunit sang BHB nga makig-away sa puro militar nga paagi. Subong man, talalupangdon sa mga baryo nga may mga detachment ang kadamo kag brutalidad sang mga pagpang-abuso militar sa pumuluyo.

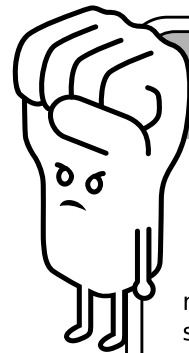
Angut sini, ginmanduan sang mga komite sang Partido ang hangaway nga hugot nga uytan ang basehang oryentasyon sang mga platon kag pahulagon ang mga ini sa gintalana nga sakop nga punsok sang mga baryo. Kadungan sini, kinahanglan hugot nga ubayan sang mga yunit sang Partido ang armadong pagbato sang masa kag mangin katuwang sila kag mga yunit sang mili-syang bayan sa pagsakdag sa regular nga mga pwera kag sa paglunsar sang mga taktikal nga opensiba. Nagasalig ang mga kaupod diri nga indi mapyerde sang AFP ang BHB kag rebolusyonaryong hublag sa rehiyon sa nabilin nga tuig ni Duterte. Puhunan sini ang mga leksyon nga nakuha sa pila ka dekada na nga rebolusyonaryo nga pagpakig-away kag halin sa mainit nga pagpakigbato sa kaaway, labi na sa nagligad nga tatlo ka tuig. Ang inagihan nga ini ang nagbun-ag sang mga kadre, kumander kag tinawo nga may kalig-on sa ideolohiya, nagakaigo nga kahanasan militar, kahanadaan sa sakripisyo kag kabudlay, kag wala nagakalingkang nga diwa nga mapang-away. AB

₱6.3 bilyon

pa lang sa **₱28 bilyon** nga dapat bayaran sang Philippine Health Insurance Corp. (PhilHealth) sa **700 pribadong ospital** halin 2020 ang nabayaran sang rehimen.

Ginkuhaan: Private Hospital Association of the Philippines

#Tumindig

nag-trending sa Twitter sang Agosto 2 ang panawagan ni Kevin Eric Raymundo (@KevinKalbo) nga "tumindig" para sa tawhanon nga kinamatarung kag batuk kay Duterte paagi sa pagdrowing sang tagsa- tagsa ka inumol.

-1.2

grado nga nabaton sang Pilipinas angut sa kapasidad sini nga liwat pasikaron ang ekonomya paglab-ot sang 2025.

Ini ang pinakamanubo nga grado sa 14 pungsod nga sakup sang pagtuon.

Ginkuhaan: Oxford Economics

Agosto 7, 1998

pormal nga gin-aprubahan ni anay pangulong Joseph Estrada ang **Comprehensive Agreement on Respect for Human Rights and International Humanitarian Law**. Una na ini nga gin-aprubahan ni Mariano Orosa, sadto nagapamuno sang National Council sang NDFP sadtong Abril 10, 1998.

₱70.9 milyon

ang **pagausikan** sang rehimen Duterte para **armasan ang mga bombero** sa pihak sang kulang kag atrasado nga mga kagamitan para sa pagpatay sang kalayo.

202,200

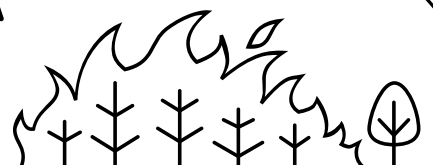
indibidwal halin sa 480 barangay ang nagbakwit dulot sang mga pagbaha sa nagkalainlain nga bahin sang Luzon halin sang ikatlong semana sang Hulyo dulot sang **Bagyo Fabian**. Nagresulta ini sa pagkaguba sang **₱102-milyong** balor sang mga produktong agrikultural.

Ginkuhaan: National Disaster Risk Reduction management Council

95,000 EKTARYA

sang kagulangan ang ginlaman sang kalayo sa **Turkey** halin Hulyo 28. Wala pa gihapon mapatay ang kalayo tubtob sa subong.

Linibo man nga ektarya sa **Greece** ang ginlaman sang kalayo nga nagresulta sa pagkasunog sang mga balay kag pagkapatay sang mga hayop.

Mapaniplang kag mapangtungang programa sang “reorestasyon”

Isa ang “Sulong” sa mga baryo nga sakup sang Enhanced National Greening Program (E-NGP), ang paltik nga programa nga reorestasyon sang reaksyunaryong estado. Diri, ginagamit sang estado, katuwang ang militar, ang programa para agawon ang duta sang mga mangunguma kag isulong ang kampanya kontra-insurhensya.

Pamatuod sini ang ginapatawag nga pulong sang mga suldado nga nag-okupar sa baryo sa ngalan sang Retooled Community Support Program (RCSP) sang Pebrero. Diri, gin- katuwang sang militar ang lokal nga Department of Environment and Natural Resources (DENR) para iduso ang pagpananom sang komersyal nga mga kahoy nga indi magnubo sa 68 hektarya nga duta nga daan na nga ginatalauma. Gindikta sang DENR ang pagpananom sang tuog kag naga sa sulod sang tatlo ka tuig, kag kawayan pagkatapos anihon ang mga ini.

Nagtalana ang DENR sang mga lider sa baryo nga magpanagtag sang ₱250 kada adlaw sa mga residente sa pagtanom sang kahoy. Wala sang kumpensasyon nga ginahatag sa mga tag-iya sang duta nga apektado sang programa. Hambal lang sang ahensya nga mahimo nila nga gamiton ang mga kahoy sa pagtukod sang ila balay kag iban pang

kinahanglanon. Nagpromisa man ini nga buligan sa pagpatitulo sang mga apektado nga ulumhan.

Ginpamilit sang ahensya ang pagtanom sang mga kahoy nga daan na nga produktibo ang mga duta nga sakup sini. May mga tanum na ang mga ini nga niyog, kamote, utanon kag iban pang pagkaon nga kinahanglanon gid sang mga komunidad. Sa ngalan sang reorestasyon, ginobligar ang mga mangunguma nga gub-on ang mga ulumhan para magtanom sang mga binhi sang kahoy nga isa ka metro kwadrado ang distansya sa kada isa.

Ang matuod, pangtabon lang ang pagtanom sang kahoy para agawon ang mga duta nga ginhimo na nga produktibo sang mga mangunguma. Gindeklarar sang DENR nga *forest land* o duta nga kagulangan ang mga dutang agrikultural para ibalik ang pagpanag-iya sa estado kag paarkilahan o ibaligya ang mga

ini sa dumuluong nga komersyal nga mga plantasyon, sa mga daku nga agalon nga mayduta kag ila kasosyo nga mga burukrata.

Gamay kag hingalit lang ang ₱250 kada adlaw nga suhol sa pagpananom sang DENR. Mas manubo ini sa ginatalana nga ₱295 minimum nga sweldo sa mga mamumugon agrikultural sa rehiyon. (Sa Leyte, nagalab-ot lang sa ₱11 kada adlaw ang ginabayad sa mga tagabantay sang kahoy.) May ara man nga ₱6,000 multa kag mahimo nga makulong ang mangunguma nga makasamad sang tanom.

Kabahin ang paggamit sa mga sibilyan nga ahensya pareho sang DENR sa iskema nga *whole-of-government* sang reaksyunaryong gubyerno. May ara nga mga kaso nga ginagamit ang kuno mapping sang reorestasyon para sa hilikuton paniktik. Ginakasangkapan man sa RCSP ang NGP para hatagan rason ang presensya sang mga suldado sa baryo.

Bangud limitado ang badyet nga ginahatag sa mga barangay, ginahalinan ini sang indi paghangpanay sa tunga sang mga residente. Ginaliso sang DENR ang atensyon sang mga mangunguma sa paiya-iya nga pagpananom sang kahoy nga nagasamad sa ila paghiliusa kag pagbuligay.

Hangkat sa mga baryo pareho sang Sulong nga namuklat sa pagpaniplang sang E-NGP kag mangin mabinantayon sa pagsulod sang mga negosyante sa *agroforestry* sa ila mga erya. Kinahanglan ini para madepensahan ang naangkon na nila nga kadalagan sa agraryong rebolusyon sa ila mga baryo.

(Ginkuha sa Larab, Hulyo 21, 2021.)

AB

Paltik nga reorestasyon

UNA NGA GINPATUMAN SANG 2011 sa idalom sang rehimeng Aquino ang NGP. Ginpalawig kag ginpasangkad paagi sa Executive Order 193 (E-NGP) sang 2015 sa pihak sang deklarasyon nga napaslawan ang programa. Ginpadayon ini sang mga upisyal ni Duterte bangud ang pondo sini (masobra ₱5 bilyon) ginahimo nga bulugasan sang mga pulitiko.

Ginpabugal sang 2019 sang DENR nga duha ka milyong hektarya na ang natamnan sang 1.7 bilyon binhi sa idalom sang E-NGP halin 2011 tubtob 2019. Pero wala sang ebidensya nga mapakita ang DENR nga matuod ini sang ginbusisi ang programa sa Senado. Mas malala, suno sa mga eksper- to, wala sang kinalain kag nagapabilin nga ara sa pito ka milyong hektarya ang nabilin nga katalunan sa Pilipinas halin 2011 tubtob sa subong.

Indi matuod nga reorestasyon ang katuyuan sang E-NGP. Ang mga kahoy nga ginapatanom sini, pareho sang kawayan, kape, *falcata* indi duna sa mga lokal nga katalunan. Liw-as ini sa panugyan sang mga syentista nga magtanom sang mga kahoy nga *endemic* o tumandok sa katalunan para siguruhon ang ekolohikal nga balanse sang kapalibutan. Ginatanom ang komersyal nga mga kahoy nga ini indi para buhion ang katalunan kundi para anihon kag ibaligya sa mga dumuluong.